

LINNUHARULDUSED EESTIS 2011

Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr. 10

Margus Ots & Uku Paal

Eesti Ornitoloogiaühing, Veski 4, 51005 Tartu
margus.ots@gmail.com

Kokkuvõte. Käesolev aruanne on Eesti linnuharulduste komisjoni kümnes kokkuvõte meil harva ja juhuslikult esinevate lindude kohtamisteadetest. Lõplik hinnang anti 126 teatele, neist 118 pärinevad 2011. aastast. Teadetest kinnitati 118 (94%) ja lükati tagasi 8. Eesti lindude nimekirja lisandus 2 uut liiki ning üks liik jagati kaheks. Eesti lindude nimekirjas on seisuga 31.12.2011 kokku 378 loodusliku päritoluga ja meil või naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liiki ning 5 teadmata päritoluga liiki.

Alljärgnevaga jätkab Eesti linnuharulduste komisjon (edaspidi HK) kokkuvõtete avaldamist meil harva kohatavate lindude kohta. Käesolev aruanne on järjekorras kümnes ja käsitleb 2011. aastat. Täiendavalt on aruandes ära toodud ka seni avaldamata teated varasemal ajal kohatud haruldustest, mille kohta varem otsus puudus või millised alles nüüd hiline misega HK-le läbivaatamiseks esitati.

Komisjoni koosseis ja töökord

HK koosseisu kuulus avaldatavate teadete läbivaatamisel viis põhiliiget ja neli varuliiget, kes asendasid vajadusel põhiliikmeid. Komisjoni liikmed vaatasid teated igaüks eraldi läbi ja andsid neile sõltumatu hinnangu. Kui kogunes vähemalt neli heakskiitvat otsust ja viies ei olnud tagasilükkav, loeti teade vastuvõetuks ning kui vähemalt kolm liiget otsustas teadet mitte tunnustada, loeti see tagasilükatuks. Muudel puhkudel arutati teadet komisjoni koosolekul ning vajadusel tehti lõplik otsus hääletamise teel.

Aruandes avaldatavate teadete käsitlemise ajal oli HK koosseis järgmine: Margus Ots (esimees ja sekretär, põhiliige), Aivo Klein

(põhiliige), Vilju Lilleleht (põhiliige kuni 15.10.2011, varuliige alates 15.10.2011), Jan Nordblad (põhiliige alates 15.10.2011), Uku Paal (põhiliige), Ranno Puumets (põhiliige), Margus Ellermaa (varuliige kuni 15.10.2011), Mati Kose (varuliige), Eerik Leibak (varuliige), Tarvo Valker (varuliige alates 15.10.2011) ja Aivar Veide (varuliige kuni 15.10.2011).

Vaatlusankeetide täitmisest

HK-s käsitlemisele kuuluva liigi või alamliigi isendi kohtamisel tuleb täita vaatlusankeet. Nii käsitletavate liikide nimekiri kui vaatlusankeet on kättesaadav Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehelt <http://www.eoy.ee>, kuid ornitoloogiaühingust võib ankeedi saada ka paberil. Vaatlusankeet tuleb täita võimalikult kiiresti, enne kui üksikasjad ununevad. Suur abi on teatele lisatud fotost, videost ja/või helisalvestisest. Sellise tõendusmaterjali lisamisel ei tohi aga muutuda hooletuks ning ankeet tuleb ikkagi võimalikult detailselt ja täpselt täita. Sageli on kohatud isendit kirjeldatud nii pinnapealselt, et liiki või alamliiki ei ole võimalik üheselt määrata. Vahel pole välistatud, et tegemist võib olla meil tavalisema või vastupidi – veelgi haruldasema liigiga, kellega vaatleja arvestada ei osanud. Just ebapiisav kirjeldamine on peamiseks põhjuseks, miks vaatlusi ei tunnustata. Kui mõne liigi mõnda alamliiki peaks tulevikus käsitletama iseseisva liigina, ei saa HK teate uuel hindamisel vaadeldud linnu uut liigilist kuuluvust enam pahatihti tuvastada, sest kirjeldus pole piisavalt põhjalik. Nii on juhtunud ka selles aruandes käsitletava nelja varasema kaelustäksi-vaatlusega.

Iga linnurõngastaja vastutab selle eest, et tema märgistatud harulduse kohta täidetakse HK ankeet. Püütud linnu kirjeldamisel peab olema iseäranis hoolikas. Lisaks sulestiku detailsel kirjeldamisele tuleb ka linnu mõõdud põhjalikult kirja panna. Selline põhjalik kirjeldamine on sageli ainukeseks võimaluseks linnu alamliigilise kuuluvuse määramiseks. Linnu rõngastamisel tuleb ankeedis ka linnule pandud rõnga number ära märkida.

Lisaks linnu kirjeldamisele tuleb ankeeti kirja panna vaatluse täpne aeg ja koht ning kõigi vaatlejate täielikud nimed. Kui peale Teie vaatlesid sama lindu veel teisedki vaatlejad, ärge jääge lootma nende peale. Kui ei olnud kokkulepet teate esitamise kohta, siis esitage see igaks juhuks ise.

HK-le teeb jätkuvalt muret, et mitmed harulduste kohtajad ei ole siiani esitanud teateid läbivaatamiseks. **Vaatlejad peavad arvestama sellega, et kõik HK poolt tunnustamata linnuharulduste kohtamisteated jäävad välja harulduste andmebaasist, neid ei avaldata ja nendega ei arvestata vastava ala linnustiku ülevaadete koostamisel.** Palume vaatlejatel oma teated alati ära saata jooksva aasta lõpuks. Ka vanade teadete esitamisega pole kunagi hilja.

Läbivaadatud teadete hulk

Kokku vaadati läbi ja anti lõplik hinnang 126 teatele, millest 118 olid 2011. aastal ja 8 enne 2011. aastat tehtud vaatluste kohta. Teadetest 118 (94%) kinnitati ja 8 (6%) lükati tagasi. Et mitme teate kohta pole veel lõplikku otsust tehtud ja mõnda on käsitletud korduvalt, siis on HK poolt läbi vaadatud vaatluste tegelik hulk suurem. Tagasi lükatud vaatluste hulk on viimastel aastatel vähenenud, sest järjest enamate vaatluste kohta on olemas tõendusmaterjale (foto, video või helisalvestis).

Kõigi HK poolt käsitletavate liikide kõik aktsepteeritud (heaks kiidetud) vaatlused on esitatud Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel (http://www.eoy.ee/yhing/hk/hk_aktsept.pdf).

Muutused Eesti lindude nimekirjas

Loodusliku päritoluga liikidest (kategooria A) lisandus Eesti lindude nimekirja 2011. aastal kanada kurg (*Grus canadensis*) ja teadmata päritoluga liikidest (kategooria D) sõnnepea-sõtkas (*Bucephala albeola*).

Vangistusest lahtipääsenud liikide (kategooria E) mitteametlikku nimekirja lisandus 2011. aastal tuttkarakaara (*Caracara plancus*).

Seisuga 31.12.2011 on Eesti lindude nimekirjas loodusliku päritoluga või meil (või naabermaades) püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liike (kategooriad A, B ja C) 378 ja teadmata päritoluga (kategooria D) 5 liiki. Vangistusest pääsenud (kategooria E) liikide mitteametlikus nimekirjas on 13 liiki¹.

¹ E-kategooria nimekirja on kantud vaid need vangistusest pääsenud liigid, kes Eesti tingimustes vastu pidada suudavad.

Eesti linnuliikide nimekirja koostamisel võttis HK kuni 2011. aastani aluseks Euroopa Harulduskomisjonide Liidu Taksonoomiakomisjoni (AERC TAC) 2003. ja 2010. aastal esitatud ettepanekud (AERC TAC 2003; Crochet *et al.* 2010). 2011.a. detsembris tegi AERC TAC taas mitmeid uusi otsuseid ja andis ka soovitusi (Crochet *et al.* 2011), mis on kättesaadavad AERC TAC veebilehel (<http://www.aerc.eu/tac.html>). HK otsustas võtta Eesti linnuliikide nimekirja koostamisel aluseks AERC TAC 2011. a. ettepanekud ja vastavad muudatused viidi nimekirja kohe ka sisse. Eesti linnuliikide nimekirjas tehti järgmised muudatused:

- laanepüü *Tetrastes bonasia* – see liik tõsteti perekonnast *Bonasa* tagasi perekonda *Tetrastes*;
- kaelustäks *Saxicola torquatus*, on jagatud mitmeks liigiks ja Eesti liiginimekirjas on nüüd ühe asemel kaks liiki: niidu-kaelustäks *Saxicola maurus* ja euroopa kaelustäks *Saxicola rubicola*. Kuna liigikoodid kattuksid, siis tuleb edaspidi kasutada järgmisi variante: *Saxicola rubetra* – SAXTRA, *Saxicola maurus* – SAXMAU ja *Saxicola rubicola* – SAXOLA;
- leet-käosulane *Iduna pallida* – see liik tõsteti perekonnast *Hippolais* uude perekonda;
- väike-käosulane *Iduna caligata* – see liik tõsteti perekonnast *Hippolais* uude perekonda;
- roosa-kuldnokk *Pastor roseus* – see liik tõsteti perekonnast *Sturnus* tagasi eraldi perekonda.

Lisaks muudeti tildrite, pääsukeste, käosulaste ja roolindude taksonoomilist järjestust (täpsemalt vt EOÜ veebilehel olevast Eesti linnuliikide nimekirjast).

Käesolevas aruandes toodud lindude teaduslikud nimetused ja taksonoomiline järjestus põhinevadki AERC TAC 2011. aasta soovitusel.

Teated

Järgnevalt on esitatud varasemates HK aruannetes avaldamata teated Eestis kohatud haruldaste linnuliikide kohta kuni 2011. aasta lõpuni. Kõik need teated on HK poolt läbi vaadatud ja nende kohta on tehtud heakskiitev või tagasilükkav otsus. Praegu veel käsitluses olevaid vaatlusi ei avaldata.

Liigi nimetuse järel on sulgudes esitatud neli arvu. Esimene arvupaar märgib vastavalt linnuleidude (-vaatluste) ja isendite hulka kuni aastani 2010 (kaasa arvatud), teine paar linnuleidude ja isendite hulka 2011. aastal. Arvude asemel on X, kui teateid või linde pole olnud võimalik täielikult loendada (pesitsemine, andmete puudulikkus, samad isendid erinevates kohtades või samas kohas erinevatel aegadel jne.).

Kui teates on isendite, paaride vms. arv märkimata, on mõeldud üht lindu, paari vms. Kui vaatluse kohta on olemas tõendusmaterjale (foto, video või helisalvestis), siis on see märgitud konkreetse teate järele.

Kuna Eesti administratiivne jaotus on pidevalt muutunud ja haldusreformiga ei ole endiselt kuigi kaugele jõutud, siis andmete võrreldavuse huvides kasutab HK kohanime esitamisel põhiliste haldusüksustena jätkuvalt ajaloolisi kihelkondi. Kihelkonnad on ornitoloogiliselt aktiivsest perioodist (1840-2011) poole kestel käibinud ka ametlike haldusüksustena ning neid kasutatakse tänini näiteks keele-, rahva- jms. teadustes. Praegune vallasüsteem põhineb Nõukogude Liidu kolhooside territooriume järgivail külanõukogude piiridel, s.t. on eba-loomulik ning eeldatavasti ei jää pikemalt püsima. 2009.–2011. aastal tähistati kihelkonnapiirid ka Eesti kõigi riigimaanteede ääres vastavate siltidega.

Kasutatud lühendid. khk. = kihelkond, mk. = maakond (2011. a. jaotuse järgi, kui erineb põlisest), s. = saar, 1a = samal kalendriaastal sündinud, 2a = eelmisel kalendriaastal sündinud jne., ad. = adultne, vanalind, juv. = noorlind, ♂ = isaslind, ♀ = emaslind, ♂♀ = paar.

Tunnustatud teated. Kategoriad A, B ja C *Accepted records. Categories A, B and C*

Lääne-mustlagle *Branta bernicla hrota* (15/22 – 7/15)

23.09.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. 3 ad. (Juho Könönen, Timo Pettay).

24.09.2011 Ristna 5 ad. (Juho Könönen, Timo Pettay).

25.09.2011 Ristna 2 ad. (Juho Könönen).

26.09.2011 Ristna 2 ad. (Juho Könönen).

29.09.2011 Ristna ad. (Juho Könönen, Markus Lampinen).

30.09.2011 Ristna ad. (Juho Könönen, Markus Lampinen).

06.10.2011 Ristna ad. (Juho Könönen, Jukka Könönen).

Mustlagle läänepoolne alamliik, kes pesitseb Gröönimaal ja Teravmägedel ning talvitab Loode-Euroopas. Meil suhteliselt haruldane külaline, aga 2011. a. sügisrändel kohati üllatavalt palju. Samas tuleb tunnistada, et mustlagle massrände ajal on läänerrannikul harva kogenud vaatlejaid rännet jälgimas ja võib oletada, et lääne-mustlagle on meil sagedasem külaline, kui arvatakse.

Kirde-mustlagle *Branta bernicla nigricans* (2/2 – 2/2)

26.09.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. ad. (Juho Könönen).

27.-29.09.2011 Ristna ad. (Juho Könönen) (Foto).

Eesti 3. ja 4. vaatlus. See mustlagle alamliik pesitseb Ida-Siberi ja Põhja-Ameerika tundras, Euroopasse satub ta harva. Osa autoreid peab must-lagle alamliike eraldi liikideks ja tulevikus võidakse lääne- ja kirde-mustlagle ka meil omaette liikidena nimekirja lisada. Mustlagle alamliikide vahel on siiski täheldatud segapesitsemist ja hübriidide eristamine "puhastest" isenditest võib vahel olla lausa võimatu.

Tulipart *Tadorna ferruginea* (5/5 – 1/1)

15.-17.05.2011 Türisalu, Keila khk., Harjumaa ♀ ad. (Riina Rand jt) (Foto). Tulipardi pesitsusalad asuvad Kagu-Euroopas, Põhja-Aafrikas, Kesk- ja Sise-Aasias. Seni oli see liik meil BD-kategoorias, s.t. pärast 1950-ndat aastat kohatud isendid loeti ebaselge päritoluga lindude hulka, kuna Põhja-Euroopas kohatakse enamasti just linnuaedadest pagunud linde. Euroopas on tulipardi konkreetsete isendite päritolu raske tuvastada, sest mitmel pool (nt. Venemaal, Ukrainas ja Šveitsis) on vangistusest põgenenud isendite baasil tekkinud uued kohalikud asurkonnad. Ukrainas on täheldatud metsikute isendite ja puuripõgenike segapesitsemist ning näiteks ka Hollandis kohatakse kesksuvel arvukalt sulgivaid tuliparte, kelle päritolu on tänaseni teadmata (Vinicombe 2008). Et aga 2011. aastal vaadeldi tuliparte tavapärasest sagedamini kõigis Põhja-Euroopa maades ning Türisalus

kohatud isend ei olnud rõngastatud ja lind oli arg, oli ilmselt tegemist invasiooniga ning võib väita, et see isend sattus meile looduslikul teel. Seetõttu otsustas HK naabermaade eeskujul tõsta tulipardi A-kategooriasse.

Punanokk-vart *Netta rufina* (33/36 – 1/5)

18.-21.05.2011 Keemu, Lihula khk., Läänemaa kuni 4 ♂ ad. ja 1 ♀ ad. (C.R.Monsees, Rein Kuresoo, Andreas Weber, Andreas Haag jt.) (Foto). Punanokk-vart on levinud Lääne- ja Kesk-Euroopast ida suunas Mongooliani. Vaatluste arv on meil sagenenud. Võimalik, et osa kohatud linde pärineb Euroopa linnuaedadest. Varem on meil korraga kohatud kuni 2 isendit ja seetõttu oli üllatav Keemus lausa 5 punanokk-varti näha.

Valgesilm-vart e. ruskevart *Aythya nyroca* (x/x – 1/1)

20.-25.06.2011 Suur viik, Haapsalu, Läänemaa ♂ ad. (Aivar Veide jt.) (Foto). Lõuna- ja kagupoolse levilaga liik, keda Eestis kohatakse varemrvatust harvemini. Iga keskmisest ruskem ja valge sabaalusega vart pole veel valgesilm-vart. Lisaks tuleb vartide määramisel alati arvestada ka hübriidide võimalusega.

Tundrakaur *Gavia adamsii* (44/56 – 7/7)

10.05.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. ad. (Jukka Salokangas, Johannes Hänninen).

12.05.2011 Ruhnu läh., Ruhnu khk, Saaremaa (Leho Luigujõe).

13.05.2011 Ristna ad. (Johannes Hänninen, Jukka Salokangas, Esko Railo, Jouni Meski, Jarmo Ahtinen, Jan Nordblad, Jukka Hauru, Margus Ots) (Foto).

15.05.2011 Ristna ad. (Kuido Kõiv, Margus Ots, Uku Paal) (Foto).

16.05.2011 Ristna ad. (Jan Cronlund, Raul Vicente, Niklas Holmström, Uku Paal, Margus Ots, Jukka Salokangas, Johannes Hänninen).

10.11.2011 Saxby, Vormsi khk., Läänemaa (Alpo Koukila).

26.-28.12.2011 Rannaküla, Kihelkonna khk., Saaremaa ad. (Eero Vainio, Sirpa Pulkkinen).

Tundrakaur pesitseb Aasia ja Põhja-Ameerika arktilistel aladel, talvitab Norra rannikul. Läänemerele satub tundrakaur läbirändel nii kevadel kui ka sügisel, aga teda võib kohata ka talvel.

Mustkael-pütt *Podiceps nigricollis* (18/x – 5/5)

26.-29.04.2011 Laeva polder, Kursi khk., Tartumaa (Margus Ots, Riho Marja, Külli Kalamees-Pani jpt.) (Foto).

29.04.2011 Rämsi polder, Puhja khk., Tartumaa (Uku Paal) (Foto).

29.04.-03.05.2011 Korva luht, Karula/Sangaste khk., Valgamaa (Hannes Margusson, Madis Margusson, Priit Voolaid jt.) (Foto).

06.05.2011 Valguta polder, Rannu khk., Tartumaa (Lance J Degnan, Rein Kuresoo jt.). Võimalik, et sama isend samas ka **17.-22.08.2011** ad. (Hannes Margusson, Mihkel Metslaid, Margus Ots jt.) (Foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse satub harva. Aga 2011. aastal kohati mustkael-pütti meil üllatuslikult lausa 5 korda. Samasuguseid kõrge arvukusega aastaid on olnud varemgi (nt. 1976 ja 1980).

Hõbehaigur *Egretta alba*, pesitsemine

suvi 2011 Tüki, Tartu-Maarja khk., Tartumaa 2 ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Jan Siimson jt.).

Selle lõunapoolse levilaga liigi vaatlused on viimasel kümnendil meil järjest sagenenud ja HK käsitleb alates 2005. aastast vaid hõbehaigru pesitsusteateid. Ehkki hõbehaigruid kohatakse meil kevadel ja suvel järjest arvukamalt, on jätkuvalt liigi ainsaks tõestatud pesitsuskohaks Eestis Tüki hallhaigru koloonia Ilmatsalu kalatiikide lähistel. Hõbehaigur pesitseb seal alates 2008. aastast.

Puna-harksaba *Milvus milvus* (40/40 – 2/2)

12.03.2011 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa (Seppo Ekelund, Tarvo Valker jt.) (Foto).

22.04.2011 Ninase, Mustjala khk., Saaremaa (Raul Melsas) (Leitud laip, foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad pesituspaigad jäävad Läti edelaossa (pesitseb seal siiski mitte igal aastal) ning kes on viimasel kümnendil meil taas muutunud pea iga-aastaseks külaliseks. Rootsis on pesitusala nihkunud aasta-aastalt põhja poole.

Madukotkas *Circaetus gallicus* * ($x/x - 2/2$)

05.07.2011 Rannu khk., Tartumaa (Mariliis Märtsen).

12.08.2011 Harju-Madise khk., Harjumaa (Eet Tuule, Aarne Tuule).

Madukotka vaatlused kuuluvad HK-s käsitlemisele, kuna liigi määramisel eksitakse sageli. Ehkki madukotkaid kohatakse Lääne-Eestis suhteliselt tihti, ei ole viimastel aastakümnetel liigi pesitsemist õnnestunud tuvastada.

Stepi-loorkull *Circus macrourus* ($49/53 - 1/1$)

12.05.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. 2a (Jukka Salokangas, Johannes Hänninen).

Stepi-loorkull pesitseb Ukrainast ja Lõuna-Venemaalt ida suunas Mongooliani. Eestis on ta suhteliselt sage eksikülaline, ehkki võrreldes Soomega on meil stepi-loorkulli vaatlusi üllatavalt vähe. See peegeldab pigem meie linnuvaatlejate vähest hulka ja aktiivsust. Emaslindude ja noorlindude määramine on väga keeruline. Eriti hoolikalt tuleb kirjeldada tiiva alapoolse ja pea mustrit. Soomes on tõestatud stepi-loorkulli segapesitsemine nii soo- kui ka välja-loorkulliga. Stepiloorkulli määramisel tuleb seega kindlasti arvesse võtta hübriidide olemasolu. Ka Ristna linnu puhul vaeti hübriidi võimalust, kuna linnu alapoolel oli nõrka triibustust, mis teise kalendriaasta stepi-loorkullil on kevadel väga erakordne.

Kanada kurg *Grus canadensis* ($0/0 - 1/1$)

06.-09.09.2011 Kiia, Keila khk., Harjumaa ad. (Ranno Puumets jt.) (Foto, video).

Esmasleid. Seda Põhja-Ameerikas ja Kirde-Aasias esinevat liiki on Lääne-Palearktises kohatud kõigest veidi üle kümne korra ja samu isendeid on

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

nähtud korduvalt erinevates paikades. Meil kohatud linnu leidmise lugu on üks erakordsemaid Eesti linnuvaatlemise ajaloos. Eelmisel öhtul nähti Lõuna-Soomes sookure parves ühte kanada kurge Eesti poole suundumas. Soomest edastatud info põhjal oletati, et lind võiks esmalt peatuda kusagil Tallinna ja Paldiski vahel. Üllatuslikult leiti isend järgmisel öhtul Keila lähistel üles. Lindu käis uudistamas palju linnuvaatlejaid nii Eestist kui ka naabermaadest. Samal sügisel kohati kanada kurge veel ka Briti saartel ning hiljem leiti ilmselt sama isend uuesti üles Hispaaniast.

Kanada kurel eristatakse 3 rändavat ning 2-3 paikset alamliiki, kuigi liigisisene taksonoomia pole täielikult selge (Rhymer *et al.* 2001). Kirde-Aasias ja arktilises Põhja-Ameerikas pesitsev asurkond (*ssp. canadensis*) on viimase poole sajandi jooksul Siberis oma levilat lääne suunas laiendanud (Vladimirtseva 2012). Ka Eestis kohatud lind on suuruse põhjal otsustades tõenäoliselt just sellest alamliigist, aga kindlalt seda siiski väita ei saa. Kuna meil kohatud lind oli arg, tal polnud rõngast jalas ega ka muid märke vangistuses olemisest, lisas HK kanada kure teiste Euroopa maade eeskujul A-kategooria nimekirja.

Karkjalg *Himantopus himantopus* (5/8 – 2/2)

01.06.2011 Lalli, Kambja khk., Tartumaa ♀ (Uku Paal) (Foto). Võimalik, et sama isend ka **01.06.2011** Haaslava, Võnnu khk., Tartumaa ♀ (Uku Paal jt.) (Foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püsipesitsusalaad asuvad Ungaris, ajutised Poolas ja Taanis. Ehkki karkjalg elutseb Eestile suhteliselt lähedal, satub ta Põhja-Euroopasse harva. Kahe karkjala leidmine samal päeval suhteliselt lähestikku tekitab kahtluse, et ehk nähti mõlemas kohas sama lindu. Lindudest saadud fotod ei ole kahjuks piisavalt detailsed, et isendeid saanuks korralikult võrrelda.

Roosterind-tüll *Charadrius morinellus* (31/ca 180 – 1/8)

27.-31.08.2011 Rõhu, Nõo khk., Tartumaa kuni 8 1a (Mariliis Märtsen, Uku Paal jt.) (Foto, video).

Roosterind-tüllil peamised pesitsusalad Euroopas on Suurbritannias ja Põhja-Fennoskandias, Aasias on ta levinud Põhja-Siberis ning Uuralites ja Lõuna-Siberi mäestikes. Eestis on ta väiksearvuline hajus läbirändaja, kes võib olla tavalisem, kui väheste leidude põhjal praegu järeldada saab. Roosterind-tüll peatub rändeperioodil (eelkõige mais ja septembris) sageli küntud põldudel, kus linde on väga raske märgata.

Hallkibu e. kibutilder *Xenus cinereus* (22/35 – 2/2)

04.05.2001 Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Mauri Leivo jt.).

16.05.2010 Prangli s., Jõelähtme khk., Harjumaa (Antero Lindholm, Annika Forsten, Sakari Lehikoinen jt.).

06.05.2011 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Uku Paal) (Foto).

05.06.2011 Haaslava, Võnnu khk., Tartumaa (Tarmo Teppe jt.) (Foto).
Idapoolne liik, kelle lähimad pesitsusalad Peipsi taga ei jää eriti kaugelt, kuid kes Eestis on üllatavalt harv eksikülaline.

Lammitilder *Tringa stagnatilis*, **pesitsemine kuni 2011**

suvi 2011 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa >1 ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Uku Paal, Margus Ots jt.).

suvi 2011 Rääsi polder, Puhja khk., Tartumaa ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Uku Paal, Tarmo Teppe jt.).

suvi 2011 Valguta polder, Rannu/Rõngu khk., Tartumaa 4 ♂♀, pesitsemine, pesa 8 munaga (Arne Ader, Uku Paal, Tarmo Teppe jt.) (Foto).

suvi 2011 Raigla polder, Rääpi khk., Võrumaa = Põlva mk. 2 ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Uku Paal, Jaanus Paal, Margus Ots, Mihkel Metslaid jt.) (Foto).

suvi 2011 Võiste, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♂♀, tõenäoline pesitsemine (Aivo Klein).

Idapoolse levilaga liik, keda on meil viimasel kümnendil kohatud suhteliselt sageli. Alates 2001. aastast käsitleb HK vaid liigi pesitsusteateid. Kuna lammitilder on Kagu-Eesti üleujutatud poldritel muutunud regulaarseks haudelinnuks, siis lõpetab HK ka pesitsusteade käsitlemise alates 2012. aastast. Kõik varasemad teated on aga endiselt oodatud. Lammitildri

kurnas on reeglina 4 muna. Valguta poldril leitud pessa oli munenud kaks emaslindu, see on kahlajatel üpriski tavapärane nähtus.

Puna-veetallaja *Phalaropus fulicarius* (11/11 – 5/4)

18.06.2011 Paljassaare, Tallinn, Harjumaa ♂ ad. (Ingrid Aus, Imre Aus).

04.-05.12.2011 Jämaja, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Uku Paal, Mariliis Märtsen, Margus Ots) (Foto).

17.12.2011 Võiste, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Aivo Klein) (Foto). Sama isend ka **18.-19.12.2011** Pikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa (Tarvo Valker, Marko Valker jt.) (Foto).

31.12.2011-03.01.2012 Laoküla, Harju-Madise khk., Harjumaa 1a (Uku Paal jt.) (Foto).

Kõrg-Arktika liik, kes Põhja- ja Lääne-Euroopas on harv külaline. Tavaliselt kohatakse puna-veetallajat meil läänerrannikul sügisel. Üllatuslikult vaadeldi puna-veetallajat aga mitmel pool 2011/12 a. detsembris-jaanuaris. Varem pole seda liiki talvekuudel meil nähtud.

Pikksaba-änn *Stercorarius longicaudus alates* 2005 (4/5 – 7/8)

03.09.2011 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa ad. (Tom Nordblad).

10.09.2011 Ikla, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Sintija Elferte, Didzis Elferts) (Foto).

16.09.2011 Rohuneeme, Jõelähtme khk., Harjumaa 1a (Juha Saari) (Foto).

16.09.2011 Suurupi, Keila khk., Harjumaa 1a (Hannu Juka, Aki Arkiomaa, Simo Jokinen).

30.09.2011 Põõsaspea neem 1a (Mauri Leivo, Seppo Sarvanne).

05.10.2011 Põõsaspea neem 2 1a (Mauri Leivo, Esko Gustafsson, Seppo Sarvanne, Asko Suoranta, Veijo Peltola) (Foto).

05.10.2011 Osmussaar, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Uku Paal, Kuido Kõiv) (Foto).

Pikksaba-änn pesitseb tundras, ka Fennoskandias. Rändeteena kasutab liik Norra merd ja Põhjamerd ning meil on ta väga haruldane läbirändaja. Kuna ännide määramine ei ole lihtne, otsustas HK alates

2005. aastast võtta pikksaba-änni HK poolt käsitletavate liikide nimekirja. 2011. a. sügisel järgnes heale lemminguaastale tüüpiliselt arvukas ännide esinemine nii Eestis kui Lõuna-Soomes. Antud juhul on tegemist esimese HK tasemel dokumenteeritud pikksaba-ännide invasiooniga.

Suuränn *Stercorarius skua* (3/3 – 1/1)

14.08.2011 Põõsaspea neem, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Asko Rokala, Mika Bruun, Stefan Knopman, Roland Sundström) (Foto).

Põhja-Atlandi saarte haudelind, keda Lääne-Euroopa rannikul kohatakse läbirändel. Läänemerel on suuränn haruldane eksikülaline, kelle vaatlused on aga sagenemas. Esmakordselt õnnestus seda liiki Eestis ka pildistada, varasemate leidude kohta tõendusmaterjale ei ole.

Karbuskajakas *Larus melanocephalus* (17/x – 1/1)

23.09.2011 Sõru, Emmaste khk., Läänemaa = Hiiu mk. ad. (Leho Aaslaid, Indrek Kääramees, Janno Elmi).

Lääne-, Lõuna- ja Kesk-Euroopa ning Väike-Aasia liik, kelle levila on viimase paarikümne aasta jooksul laienenud. Lähimad püsivad pesitsusalad paiknevad Valgevenes, Poolas, Hollandis ja Saksamaal. Eestis on karbuskajakas harv külaline, kes on meil 1960-ndatel aastatel isegi pesitsenud.

Koldjalg-hõbekajakas *Larus cachinnans* (12/12 – 4/5)

18.06.2011 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa 2a (Hannu Huhtinen, Markus Lampinen, Rami Lindroos, Jukka J. Nurmi) (Foto).

07.10.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. (Juho Könönen) (Foto).

08.10.2011 Ristna 2 1a. (Juho Könönen, Jukka Könönen) (Foto).

21.10.2011 Dirhami, Noarootsi khk., Läänemaa 1a (Uku Paal) (Foto).

Kagu-Euroopa ja Lääne-Aasia liik, keda varem peeti hõbekajaka alamliigiks. Koldjalg-hõbekajaka määramine on väga keeruline ja HK käsitleb vaatlusi vaid piisava tõendusmaterjali olemasolul. Eestis on seni tuvastatud üksnes noori (1a – 2a) linde, kuna vanemate vanuserühmade määramine on keerukam. Kõik Eesti koldjalg-hõbekajaka vaatlused on kontrollitud

Soome HK kolleegide poolt. Kuna paljud prügilad on tänaseks suletud või vaatlejatele ligipääsmatud ja jäätmekäitluse tehnoloogia muutunud, siis suurte kajakate põhjalik jälgimine on Eestis raskeks muutunud. Endiselt tekitab raskusi heade määramiskriteeriumide puudumine geneetiliselt puhaste koldjalg-höbekajakate ja võimalike hübriidide eristamiseks. Soome vaatluste põhjal võib oletada, et liik on meil seni arvatust palju tavalisem. 2011. aastal oli ka Soomes rekordiliselt leide (seal kohati kümneid isendeid).

Naerutiir *Gelochelidon nilotica* (3/3 – 1/1)

19.05.2011 Haeska, Martna khk., Läänemaa (Markku Nurminen, Pasi Parkkinen) (Foto).

Levinud paiguti üle kogu maailma, Euroopas peamiselt lõuna- ja kaguosa maades. Meile lähimad pesitsusalad on Saksamaal ja Taanis, kus liigi arvukus on jätkuvalt vähenemas. Põhja-Euroopasse eksib suhteliselt harva. Esmakordselt õnnestus seda liiki Eestis ka pildistada, varasematest leidudest tõendusmaterjale ei ole.

Habeviires *Chlidonias hybrida* (9/20 – 3/2)

22.-23.05.2011 Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa 2 ad. (Margus Ots, Mihkel Metslaid, Jürgen Ruut, Markku Nurminen, Pasi Parkkinen) (Foto). Lisaks nähti ühte neist isenditest samas veel **kuni 09.06.2011** (Tarmo Teppe, Mariliis Märtsen jt.) ning sedasama või teist isendit **09.06.2011** Haaslava, Võnnu khk., Tartumaa (Mariliis Märtsen, Tarmo Teppe).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle vaatlused on viimastel aastatel sagenenud. Lätis on habeviires korduvalt pesitsenud.

Valgetiib-viires *Chlidonias leucopterus*, **kõik vaatlused kuni 2009, pesitsemine kuni 2010**

11.06.2009 Palupõhja, Puhja khk., Tartumaa 8 ad. (Madis Karu, Tiit Vohta). Lõuna- ja kagupoolse levilaga liik, kelle kohtamised on meil oluliselt sagenenud ja kes on Kagu-Eestis muutunud regulaarseks haudelinnuks.

Kuna tegemist on kergesti määratava liigiga, siis käsitles HK valgetiibi viire teateid kuni 2009. aastani ja alates 2011. aastast ei käsitleta enam ka pesitsusteateid. Kõik varasemad teated on aga endiselt oodatud.

Alk *Alca torda*, pesitsemine kuni 2011

29.05.2008 Põhja-Uhtju s., Viru-Nigula khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. 4 ad., tõenäoline pesitsemine (Aivar Leito, Margus Paas, Katrin Jürgens).

11.06.2009 Põhja-Uhtju s. 9 ad., tõenäoline pesitsemine (Riho Männik, Asko Lust, Katrin Jürgens).

03.06.2010 Põhja-Uhtju s. 6 ad., tõenäoline pesitsemine (Riho Männik, Asko Lust, Katrin Jürgens).

15.06.2011 Põhja-Uhtju s. 8 ad., tõenäoline pesitsemine (Lauri Saks, Katrin Jürgens, Teele Tulev).

16.06.2011 Tombamaa, Püha khk., Saaremaa ad., võimalik pesitsemine (Mati Martinson, Veljo Volke).

Algi peamised pesitsusalad asuvad Loode-Euroopas ja Põhja-Ameerikas. Eestis on alk sage läbirändaja ja mõnel avameresaarel ka harv haudelind. Vaatamata sellele, et Eestis on teada vaid paar kindla pesitsemise vaatlust, otsustas HK algi pesitsusteateid alates 2012. aastast enam mitte käsitleda. HK on viimastel kümnenditel kinnitanud terve rea võimalikke ja tõenäolisi pesitsemisi ja tegelikult on selle liigi leviku kohta suhteliselt selge ülevaade. Lisaks on algi puhul tegemist lihtsalt määratava liigiga. Seetõttu ei pea HK liigi käsitlemist enam vajalikuks. Kõik varasemad pesitsusteated kuuluvad aga endiselt HK-s käsitlemisele.

Habekakk *Strix nebulosa* * (x/x – 9/9)

Algus 09.2009 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. 1a (Anon.) (Leitud surnult, foto).

03.-04.01.2011 Kuusalu khk., Harjumaa (Mait Lahe) (Leitud surnult, foto).

02.-14.02.2011 Lügánuse khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Andres Aruoja, Remo Savisaar jt.) (Foto).

* kaitsekaalutlustel ei avaldata täpseid vaatluskohti

06.02.2011 Keila khk., Harjumaa (Vivian Ainsalu) (Foto).

16.02.2011 Iisaku khk., Virumaa = Ida-Viru mk. (Andres Aruoja) (Foto).

27.-28.02.2011 Nõo khk., Tartumaa (Assar Kütt jt.) (Foto).

21.10.2011 Kadrina khk., Virumaa = Harju mk. (Meelis Palk) (Foto).

27.10.2011 Kadrina khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Katrin Jürgens).

05.-22.11.2011 Kursi/Äksi khk., Tartumaa (Urmas Abel, Reimo Rander, Mariliis Märtson) (Foto).

19.11.2011 Järva-Jaani khk., Järvamaa (Leili Roosalk) (Foto).

Ida- ja põhjapoolse levilaga liik, keda kohatakse peamiselt Kirde- ja Ida-Eestis, aga ka Pärnumaa suurtes metsades. 2011. aastal kohati habekakku meil rekordiliselt palju, aga pesitsemisele viitavaid teateid siiski ei laekunud.

Mesilasenäpp *Merops apiaster* (17/33 – 2/2)

13.05.2011 Kiideva, Ridala khk., Läänemaa (Remo Savisaar jt.) (Foto).

20.05.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. (Margus Ellermaa, Johannes Hänninen).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püsivad pesitsusalad on Poolas, Ukrainas ja Lõuna-Venemaal. Ehkki vaatluste arv on viimastel aastatel sagenenud, kohatakse mesilasenäppe Eestis siiski üllatavalt harva.

Välja-väikelõoke *Calandrella brachydactyla* (5/5 – 1/1)

22.-24.10.2011 Haversi, Noarootsi khk., Läänemaa (Tarvo Valker, Marko Valker, Uku Paal) (Foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse eksib siiski suhteliselt tihti. Eestis võiks teda ilmselt sagedamini kohata, aga paljud meie linnuvaatlejad ei tunne seda liiki. Näiteks Soomes vaadeldakse igal aastal mitmeid isendeid ja liik on seal tavalisem külaline kui tuttlõoke.

Niidukiur e. stepi-niidukiur *Anthus richardi* (16/16 – 1/1)

08.10.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. (Juho Könönen) (Foto).

Siberi lind, kes Euroopasse satub peamiselt sügisrändel. Raskesti vaadeldav liik, keda esineb meil ilmselt sagedamini kui harvade vaatluste põhjal oletada võib.

Jõgivästriik *Motacilla cinerea*, pesitsemine (kuni 2009 kõik vaatlused)

suvi 2011 Jõesuu, Jõelähtme khk., Harjumaa ♂♀, pesitsemine, 1 juv. (Rene Ottesson jt.) (Foto).

suvi 2011 Kunda, Virumaa = Lääne-Viru mk. ♂♀, pesitsemine, 3 juv. (Jaanus Prits) (Foto).

Meil kohatakse jõgivästrikke peamiselt Põhja-Eesti kiirevoolulistel jõgedel ja rände ajal ka Lääne-Eesti rannikul. Jõgivästriik on meil suhteliselt sage külaline ja harv pesitseja. Kuna vaatluste arv on meil viimastel aastatel sagenenud ja tegemist on suhteliselt lihtsasti määratava liigiga, siis käsitleb HK alates 2010. aastast vaid jõgivästriku pesitsusteateid.

Niidu-kaelustäks *Saxicola maurus* (9/9 – 0/0)

21.05.1990 Kääriku – Pülme vahel, Otepää khk., Tartumaa = Valga mk. ♂ alamliik *variegatus* (Tarmo Evestus).

21.05.1993 Riguldi, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ alamliik *maurus* (Mauri Leivo, Harri Kontkanen, Lasse J. Laine, Olli-Pekka Pietiläinen).

28.10.1995 Sõrve sääär, Jämaja khk., Saaremaa alamliik *maurus* (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad, Mika Bruun, Jyrki Lausamo).

13.05.1996 Spithami, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ alamliik *maurus* (Olof Armini).

28.04.2001 Puise, Ridala khk., Läänemaa ♂ 2a alamliik *maurus* (Gustaf Nordenswan, Jyrki Pynnönen, Jukka Hauru, Heikki Holmström).

03.11.2004 Harilaid, Kihelkonna khk., Saaremaa ♂ 1a alamliik *maurus* (Jukka Hauru, Heikki Holmström).

31.05.2007 Laadla, Jämaja khk., Saaremaa ♀ ad. alamliik *maurus* (Lauri Mäenpää) (Foto).

05.10.2008 Haversi, Noarootsi khk., Läänemaa ♂ 1a alamliik *maurus* (Aivar Veide, Taivo Leesment, Marko Valker, Tarvo Valker) (Foto).

17.05.2010 Vaisi, Harju-Risti khk., Harjumaa = Lääne mk. ♂ ad. alamliik *maurus* (Sampsa Cairenius, Margus Ots) (Foto).

Kuna AERC TAC soovitas kaelustäksi *Saxicola torquatus* jagada mitmeks omaette liigiks (Crochet *et al.* 2011), siis vaatas HK kõik senised kaelustäksi vaatlused liigi täpsemaks määramiseks uuesti läbi. Niidu-kaelustäksi pesitsusalad asuvad Siberis, Kesk-Aasia põhjaosas ja Kaukaasias. Meil kohatakse teda peamiselt mai teisel poolel või sügisel. HK kinnitas uuel käsitlemisel kokku 9 niidu-kaelustäksi vaatlust. 21.05.1990 kohatud alamliigi *variegatus* isend on kogu Euroopa kontekstis väga märkimisväärne haruldus.

Euroopa kaelustäksi *Saxicola rubicola* (8/8 – 1/1)

14.04.2001 Undva, Kihelkonna khk., Saaremaa ♀ ad. (Pekka Fagel, Matti Rekilä, Ira Teräspuro, Pekka Hänninen, Birgit Petrow) (Foto).

23.04.2003 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa ♀ ad. (Matti Rekilä, Ira Teräspuro, Mika Bruun, Jukka Hatva, Jukka Riihelä) (Foto).

15.04.2006 Undva ♀ ad. (Sampo Kunttu) (Foto).

20.04.2006 Rahuste, Jämaja khk., Saaremaa ♀ ad. (Timo Pettay, Sampsa Cairenius) (Video).

22.05.2006 Sõrve säär ♂ 2a (Jukka Hauru, Petri Pietiläinen jt.) (Foto).

23.05.2006 Kabli, Häädemeeste khk., Pärnumaa ♀ ad. (Margus Ots, Margus Ellermaa, Mati Kose, Ranno Puumets) (Foto).

13.04.2007 Harilaid, Kihelkonna khk., Saaremaa ♂ ad. (Jouni Saario, Merja Saario).

03.04.2010 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. ♀ ad. (Risto Lammin-Soila, Timo Pettay, Ari Veijalainen) (Foto).

08.-10.04.2011 Sõrve säär ♂ ad. (Mati Martinson jt.) (Foto).

Euroopa kaelustäksi on samuti AERC TAC otsusega eristatud uus liik, kelle pesitsusalad asuvad suuremas osas Lääne-, Kesk- ja Lõuna-Euroopas ning Türgis. Põhja-Euroopasse eksib see liik peamiselt kevadrändel aprillis. HK kinnitas uuel käsitlemisel kokku 9 euroopa kaelustäksi vaatlust.

Niidu- või euroopa kaelustäksi *Saxicola maurus* / *rubicola* (3/3 – 1/1)

16.06.1988 Kasari luht Pagasi küla all, Kirbla khk., Läänemaa ♂ (Eve Mägi).

17. ja 22.07.1988 Kingli, Põide khk., Saaremaa ♂ (Eet Tuule).

04.05.1994 Loode, Jämaja khk., Saaremaa ♂ (Pekka Ikonen, Niila Valle, Dan Sävel) (Foto).

18.05.2011 Spithami, Noarootsi khk., Läänemaa ♀ ad. (Uku Paal, Margus Ots) (Foto).

Kaelustäkside määramine ei ole eriti lihtne. Liigi täpseks määramiseks tuleb lindude sulestikku, eriti just päänipuala värvi ja mustrit detailselt kirjeldada. Kahjuks ei ole alati võimalik lindu lähedalt jälgida ja liik jääb täpsemalt määramata. Uuel käsitlemisel jäi 4 vaatluse puhul täpne liik kahjuks määramata.

Väike-käosulane *Iduna caligata* (x/x – 8/14)

31.05.2011 Lehola, Keila khk., Harjumaa ♂ ad. (Ranno Puumets) (Foto, helisalvestis).

31.05.2011 Haapsalu, Läänemaa (Aivar Veide) (Foto).

03.06.-01.07.2011 Uusvada, Petserimaa = Võru mk. ♂♀ (Uku Paal, Margus Ots, Peeter Raudsepp, Ville Kirstilä jt.) (Foto).

03.-28.06.2011 Veretinä, Petserimaa = Võru mk. ♂♀ (Uku Paal, Margus Ots, Peeter Raudsepp, Peter de Vries) (Foto).

11.06.2011 Polovina ♂♀ ja ♂ ad. (Hannu Huhtinen, Markus Lampinen, Rami Lindroos, Jukka J. Nurmi, Margus Ots, Mihkel Metslaid) (Foto).

11.-30.06.2011 Väiko-Serga, Petserimaa = Võru mk ♂♀ (Hannu Huhtinen, Markus Lampinen, Rami Lindroos, Jukka J. Nurmi, Margus Ots, Mihkel Metslaid, Ville Kirstilä) (Foto).

25.06.-03.07.2011 Kikaste, Tartu-Maarja khk., Tartumaa ♂♀ (Uku Paal, Mariliis Märton, Riho Marja, Tarmo Teppe) (Foto, helisalvestis).

01.07.2011 Poksa, Petserimaa = Võru mk. ♂ ad. (Ville Kirstilä).

Idapoolse levilaga liik, kes on Ida-Eestis sel sajandil muutunud regulaarseks haudelinnuks. Setomaal on väike-käosulane pesitsenud samas piirkonnas alates 2002. aastast. Pesitsusbiotoobiks on meil söötis heinapõllud, millele võsa peale kasvamas. Lindude määramine välimuse järgi on keerukas, kuid laul on väga iseloomulik ja kogenud linnuvaatlejal lihtne selgeks õppida. 2011. aastal kohati väike-käosulast rekordiliselt palju – kokku 8 kohas – ning esmakordselt vaadeldi liiki ka Loode-Eestis.

Padu-roolind *Acrocephalus agricola* (10/10 – 5/5)

29.07.2011 Pulgoja, Häädemeeste khk., Pärnumaa 1a (Jaak Tammekänd, Liisa Rennel, Eeva Vinnal) (Foto, rõngastatud).

30.07.2011 Pulgoja 1a (Jaak Tammekänd, Liisa Rennel, Eeva Vinnal) (Foto, rõngastatud).

02.08.2011 Pulgoja ad. (Jaak Tammekänd) (Foto, rõngastatud).

11.08.2011 Pulgoja ad. (Jaak Tammekänd) (Foto, rõngastatud).

15. ja 17.08.2011 Pulgoja 1a (Jaak Tammekänd, Liis Keerberg, Pille Vahtmäe) (Foto, rõngastatud).

Padu-roolinnu levila ulatub Mustast merest kuni Ida-Hiinani, lähimad püsivad pesitsusalad on Lõuna-Ukrainas, kuid on teada mitmed pesitsusjuhud ka Põhja-Euroopas. Eestis on juba teist aastat järjest Pulgoja linnujaamas üllatavalt palju padu-roolinde kätte saadud: 2010. aastal 6 isendit ja 2011. aastal 5 isendit. Pole välistatud, et padu-roolind on ka meil või lähikonnas seni teadmata paigas pesitsema hakanud.

Mustvares *Corvus corone corone* (5/5 – 1/1)

15.05.-24.07.2011 Ristna, Reigi khk., Läänemaa = Hiiu mk. (Uku Paal, Kuido Kõiv, Margus Ots, Margus Ellermaa jt.) (Foto, video).

Varese Lääne-Euroopa alamliik, keda osa autoreid peab eraldi liigiks. Mustvarese eristamine noorest künnivaresest on väga raske. Lisaks tuleb määramisel arvestada hallvarese ja mustvarese hübriidi võimalusega. Määramist lihtsustab oluliselt see, kui suudetakse tiivasulgede värvuskontrasti järgi linnu vanus määrata looduses, fotodelt ei pruugi see õnnestuda. HK võtab mustvarese teated käsitlemisele vaid tõendusmaterjali olemasolul. Ristnas püsis mustvares paigal peaaegu kogu suve, linnust saadi häid fotosid ja õnnestus ka hääliitsusi salvestada.

Väiketsiitsitaja *Emberiza pusilla* (7/8 – 1/1)

17.09.2011 Sõrve säär, Jämaja khk., Saaremaa 1a (Jouni Saario) (Foto, rõngastatud).

Kirdepoolse levilaga liik, keda meil kohatakse peamiselt rände ajal. Eesti kaheksast vaatlusest kuus pärineb Sõrve säärilt Saaremaalt, neist 4 puhul on isendid sealses linnujaamas püütud ja rõngastatud.

Tunnustatud teated. Ebaselge päritoluga liigid (kategooria D)
Accepted records. Species of unclear origin (category D)

Lumehani *Anser caerulescens* (32/33 – 4/4)

12.05.2011 Haeska, Martna khk., Läänemaa tume vorm (Margus Ots).

13.05.2011 Sääre, Kihnu s., Tõstamaa khk, Pärnumaa tume vorm ad. (Aivo Klein).

08.10.2011 Lähkse, Jüri khk., Läänemaa (Rene Ottesson) (Foto).

14.-23.10.2011 Kausi ja Avaste, Vigala khk., Läänemaa = Rapla mk. (Ranno Puumets jt.) (Foto).

Lumehane pesitsusalad on Kirde-Siberis ja Põhja-Ameerikas. Meile sattunud lumehaned on tõenäoliselt pärit linnuaedadest või osaliselt metsistunud asurkondadest Lääne- ja Põhja-Euroopas, kuid on tõestatud liigi sattumine Euroopasse ka looduslikelt asualadelt.

Sõnnpea-sõtkas *Bucephala albeola* (0/0 – 1/1)

11.05.2011 Saunja laht, Lääne-Nigula khk., Läänemaa ♂ ad. (Alpo Koukila jt.) (Foto).

Esmasleid. Sõnnpea-sõtkas on Põhja-Ameerika liik, kes regulaarselt eksib Lääne-Euroopasse, peamiselt Islandile ja Briti saartele. Teda peetakse paljudes linnuaedades ja vähemalt osa Euroopas vaadeldud lindudest on "puuripõgenikud". Samas võib liik siia sattuda ka looduslikul teel. Antud linnu puhul ei viidanud miski sellele, et ta oleks kusagilt põgenenud, aga naabermaade eeskujul otsustas HK arvata sõnnpea-sõtkka siiski ebaselge päritoluga liikide hulka (D-kategooria).

Tunnustatud teated. Vangistusest lahtipääsenud linnud (kategooria E)
Accepted records. Escapees from captivity (category E)

Vööthani *Anser indicus* (29/26 – 4/3)

14.05.2004 Keemu, Karuse khk., Läänemaa (Mauri Leivo).

25.04.2011 Räämsi polder, Puhja khk., Tartumaa (Tarmo Teppe).

06.05.2011 Aardla, Kambja khk., Tartumaa (Uku Paal) (Foto), sama lind ka **09.05.2011** Aardla polder, Kambja/Nõo/Tartu-Maarja khk., Tartumaa (Riho Kinks).

13.07.2011 Käina laht, Käina khk., Läänemaa = Hiiu mk. (Riho Marja) (Foto). Seda Sise-Aasiast pärinevat liiki peetakse paljudes Euroopa linnu-aedades ja põgenikke kohatakse meie aladel järjest sagedamini. Võõrliigina on vööthani hakanud pesitsema näiteks Madalmaades, Suurbritannias, Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal (Banks *et al.* 2008). Soomes pesitser vööthani esimest korda 2008. aastal.

Tuttkarakaara *Caracara plancus* (0/0 – (2/1)

29.06.2011 Kõrveküla, Kadrina khk., Virumaa = Lääne-Viru mk. (Aavo Kannike) (Foto). Sama lind ka **14.10.2011** Puise, Ridala khk., Läänemaa (Juho Könönen, Hannu Allonen) (Foto).

Esmasleid. Kesk- ja Lõuna-Ameerika liik, kes Euroopasse looduslikul teel ei satu ja tuleb seetõttu “puuripõgenike” hulka arvata. Kõrvekülas ja Puihes kohatud lind on ilmselt sama isend, sest mitme sellise eksoodi ringihulkumine meil on vähetõenäoline. Meil kohatud isend on arvata-vasti sama, kes tegutses 2011. a. jaanuaris ja veebruaris Rootsisis Ölandil ning keda nähti 03.04.2011 Lätis Kolka neemel Eesti poole lendamas.

Tunnustamata teated

Records not accepted

Jääkaur *Gavia immer*

13.05.2011 Ristna ad.

Sama lindu nägid kokku 8 linnuvaatlejat. Kui 6 neist nägid selgelt linnu valget nokka ja määrasid linnu tundrakauriks, siis 2 vaatlejat noka värvi ei märganud ning arvasid, et ju see oli siis tume, ehk tegemist on jääkauriga. Kiirelt möödalendava tundrakauri valget nokka ei pruugi valgete pilvede taustal hästi näha ja määramisel võib seetõttu kergesti eksida. HK on antud vaatluse tundrakaurina kinnitanud.

Stepi-loorkull *Circus macrourus*

20.09.2011 Sõrve säär 1a, 25.09.2011 Puise 1a.

Stepi-loorkulli noorlindude määramine on väga keeruline. Eriti hoolikalt tuleb kirjeldada tiiva alapoolle ja pea mustrit. Hübriidide võimalust tuleb stepi-loorkulli määramisel samuti arvesse võtta.

Stepikotkas *Aquila nipalensis*

05.05.2011 Kloostri.

Kahjuks nähti lindu kaugelt ja fotosid teha ei õnnestunud. Tuginedes ekspertide hinnangule HK teadet ei kinnitanud.

Suuränn *Stercorarius skua*

11.05.2011 Abruka saare ja Allirahu vahel.

Lennuloenduse käigus leitud lindu nähti põgusalt ja laekunud kirjelduse põhjal ei olnud võimalik liiki määrata.

Tuttlööke *Galerida cristata*

04.09.2011 Avaste.

Tuttlöökest on välimuse järgi põldlöökesest väga raske eristada - tuti olemasolu või tiibade tagaservas valge värvi puudumine ei ole sugugi diagnostilised tunnused. Põhjalikult tuleb kirjeldada tiiva alapoolle ja tagaserva värvust, saba pikkust, noka kuju ja häämitsusi.

Hänilane *Motacilla flava beema*

16.06.2011 Haapsalu ♀.

Hänilase alamliikide määramine on väga raske. Emaslindude määramine on välioludes praktiliselt võimatu.

Mustvares *Corvus corone corone*

09.05.2011 Haapsalu.

Mustvarese eristamine noorest künnivaresest on väga raske. Lisaks tuleb määramisel arvestada hallvarese ja mustvarese hübriidi võimalusega. HK võtab mustvarese teated käsitlemisele vaid tõendusmaterjali olemasolul.

Tänuõnad. HK tänab kõiki linnuvaatlejaid, kes harulduste kohtamistead on HK-le esitanud. HK tänab ekspertarvamuste ja abi eest järgmisi välismaiseid määramisspetsialiste: Dick Forsman, Annika Forsten, Magnus Hellström, Hannu Huhtinen, Hannu Koskinen, Antero Lindholm.

Rarities in Estonia 2011: Report of the Estonian Rarities Committee

The tenth report of the Estonian Rarities Committee covers the year 2011, but some earlier records have also been included. Altogether 126 records were definitely assessed, and 118 (94%) of these were accepted.

The records are listed in systematic order according to recommendations of AERC TAC (Dec. 2011), and presented chronologically. Records of birds of unclear origin and escapees from captivity, as well as records not accepted are listed separately from the main list of accepted records.

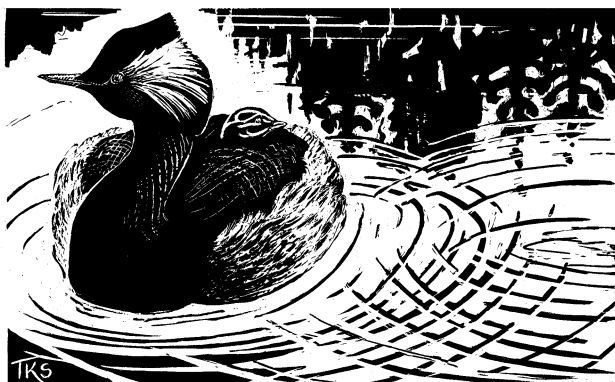
The four numbers in brackets after species' name (*a/b – c/d*) indicate (a) the total number of records before 2011, (b) the number of individuals (if possible to judge) before 2011; (c) the number of records in 2011, (d) the number of individuals in 2011. X instead of a number means unknown number of records or individuals.

Details included for each record are: date(s), locality, parish (*khk.*), district, number of individuals (*is.*, *isend*), pairs (*paar*), nests (*pesa*) etc. if more than one, sex and age (if known; *a* = calendar year) and name(s) of observer(s). The meaning of some Estonian terms and expressions: *ja* = and, *või* = or, *s.* = island, *laht* = bay, *vahel* = between, (*tõenäoliselt*) *sama isend* = (probably) the same individual, *pesitsemine* = breeding.

In 2011, 1 new species in an apparently wild state (AERC category A): *Grus canadensis* and 1 new species of unclear origin (AERC category D): *Bucephala albeola* were added to Estonian list. *Saxicola torquatus* was divided into 2 separate species, *Saxicola maurus* and *Saxicola rubicola*.

Altogether, 378 species of apparently wild state or released species which have established self-supporting breeding populations in Estonia or in neighbouring countries (i.e. categories A-C) and 5 species of unclear origin (category D) have been recorded in Estonia by 31.12.2011.

Kirjandus. – AERC TAC 2003. AERC TAC's Taxonomic Recommendations. 1st December 2003. [Online] http://www.aerc.eu/aerc_tac.html – Banks, A.N., Wright, L.J., Maclean, I.M.D., Hann, C., Rehfishch, M.M. 2008. Review of the Status of Introduced Non-Native Waterbird Species in the Area of the African-Eurasian Waterbird Agreement: 2007 Update. BTO Research Report No. 489. February 2008. – Crochet, P.-A., Barthel, P.H., Bauer, H.-G., van den Berg, A.B., Bezzel, E., Collinson, J.M., Dietzen, C., Dubois, P.J., Fromholtz, J., Helbig, A.J., Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Krüger, T., Le Maréchal, P., van Loon, A.J., Päckert, M., Parkin, D.T., Pons, J.-M., Raty, L., Roselaar, C.S., Sangster, G., Steinheimer, F.D., Svensson, L., Tyrberg, T., Votier, S.C., Yésou, P. 2011. AERC TAC's taxonomic recommendations: 2011 report. [Online] <http://www.aerc.eu/tac.html>. – Crochet, P.-A., Raty, L., De Smet, G., Anderson, B., Barthel, P.H., Collinson, J.M., Dubois, P.J., Helbig, A.J., Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Le Maréchal, P., Parkin, D.T., Pons, J.-M., Roselaar, C.S., Svensson, L., van Loon, A.J., Yésou, P. 2010. AERC TAC's Taxonomic Recommendations. July 2010. [Online] <http://www.aerc.eu/tac.html>. – Rhymer, J.M., Fain, M.G., Austin, J.E., Johnson, D.H., Krajewski, C. 2001. Mitochondrial phylogeography, subspecific taxonomy, and conservation genetics of sandhill cranes (*Grus canadensis*; Aves: Gruidae). *Conservation Genetics* 2: 203–218. – Vinicombe, K. 2008. Category D vagrants. In: Garner, M. and friends (ed.) *Frontiers in Birding. Birdguides*: 71-80. – Vladimirtseva, M. 2012. Ecological features of Tundra Cranes in North Eastern Siberia (Aves, Gruidae). *Biodiversity Journal* 3 (1): 49-54.

© Thelma K Sykes